

**BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA AKADEMIK ERKINLIKNI RIVOJLANTIRISHNING
IJTIMOIY-TARBIYAVIY VA USLUBIY JIHATLARI****СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ
АКАДЕМИЧЕСКОЙ СВОБОДЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ****SOCIAL-PEDAGOGICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF
ACADEMIC FREEDOM OF FUTURE TEACHERS**

**Shaxlo
Xudaykulova
Mamaniyozovna¹**

1.- O‘zbekiston -Finlandiya pedagogika instituti, Samarqand, O‘zbekiston.

Annotatsiya. Ushbu maqolada akademik erkinlikning mohiyati va uni rivojlantirish uchun qo‘llaniladigan tarbiyaviy strategiyalar yoritilgan. Akademik erkinlik, avvalo, ta‘limda erkin fikr yuritish, tanqidiy mulohaza qilish va mustaqil izlanishlarga imkoniyat yaratishdan iborat ekanligi ta‘kidlanadi. Maqolada shaxsiy mas‘uliyatni shakllantirish, mustaqil qarorlar qabul qilish, tanqidiy tahlil qilish, ijodiy fikrlash va jamoaviy hamkorlikda ishlash kabi tarbiyaviy yondashuvlarning akademik erkinlikni qo‘llab-quvvatlashdagi ahamiyati ko‘rsatilgan.

*Shaxlo
Xudaykulova
Mamaniyozovna
Boshlang‘ich talim
kafdrasi dotsenti E-
mail:
[sahlohudojkulova
@gmail.com](mailto:sahlohudojkulova@gmail.com)*

Kalit so‘zlar: akademik erkinlik, tarbiyaviy strategiyalar, tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, ijodiy fikrlash, jamoaviy ish, multidistsiplinar yondashuvlar, innovatsion ta‘lim, shaxsiy mas‘uliyat, o‘zini-o‘zi baholash.

Анотация. В данной статье подробно раскрыта природа академической свободы и образовательные стратегии, используемые для ее развития. Подчеркивается, что академическая свобода, прежде всего, заключается в создании возможностей для свободного мышления, критического мышления и независимых исследований в образовании. В статье показано значение таких образовательных подходов, как формирование личной ответственности, самостоятельного принятия решений, критического анализа, творческого мышления и командной работы в обеспечении академической свободы.

Ключевые слова: академическая свобода, образовательные стратегии, критическое мышление, самостоятельное принятие решений, творческое мышление, командная работа, мультидисциплинарные подходы, инновационное образование, личная ответственность, самооценка.

Abstract. This article details the nature of academic freedom and the educational strategies used to develop it. It is emphasized that academic freedom is primarily about creating opportunities for free thinking, critical thinking and independent research in education. The article shows the importance of such educational approaches as the formation of personal responsibility, independent decision-making, critical analysis, creative thinking and teamwork in ensuring academic freedom.

Key words: academic freedom, educational strategies, critical thinking, independent decision-making, creative thinking, teamwork, multidisciplinary approaches, innovative education, personal responsibility, self-esteem.

Kirish.

Akademik erkinlik – bu ta‘lim va ilmiy faoliyat olib borayotgan shaxslarning bilim olish, o‘rganish va izlanishlar jarayonida erkin fikr yuritish, yangicha g‘oyalar bildirish va ularni amalga oshirish imkoniyatini ta‘minlovchi tushuncha. Ushbu erkinlik oliy ta‘lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot markazlarida faoliyat yurituvchi o‘qituvchilar,

tadqiqotchilar va talabalarga o'z fikrlarini erkin ifoda qilish, tanqidiy tahlil qilish va yangilik yaratish imkonini beradi.

Tadqiqot obyekti va metodologiyasi

Akademik erkinlik tushunchasi keng qamrovli ma'noga ega bo'lib, uning asosiy jihatlari quyidagilarda ko'zga tashlanadi:

1. O'qitish va o'rganishda erkinlik: pedagoglar va o'quvchilar o'rganish va o'qitish jarayonida har qanday mavzuda erkin fikr yuritishlari mumkin. Bu ta'limda turli yondashuvlar va fikrlarni o'rganish imkonini beradi.

2. Tadqiqotlarda erkinlik: tadqiqotchilar har qanday ilmiy mavzuda mustaqil tadqiqot o'tkazish va o'z natijalarini erkin bayon qilish huquqiga ega bo'ladi. Bu tadqiqotning samaradorligi va ilmiy rivojlanishning asosiy omilidir.

3. Inson huquqlarini himoya qilish: akademik erkinlik shaxsning fikrlash va tadqiqot olib borish huquqlarini himoya qiladi. Ushbu huquqlar buzilganida ilmiy faoliyatning sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. [4; 68]

Natijalar tahlili va muhokamasi

Akademik erkinlik ta'lim va ilm-fanning asosiy rivojlanish omili hisoblanadi. Uning ilm-fan uchun ahamiyati quyidagi jihatlar bilan belgilanadi:

1. Ilm-fanda innovatsiyalar yaratish: akademik erkinlik tadqiqotchilarga yangi g'oyalar va yondashuvlar yaratish imkonini beradi. Bu innovatsion mahsulotlar, texnologiyalar va ilmiy kashfiyotlar yaratilishiga olib keladi. Erkin fikrlash orqali tadqiqotchilar turli sohalaridagi muammolarga yangicha yondashuv topishi mumkin.

2. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: akademik erkinlik insonlarga turli mavzularni tanqidiy tahlil qilish va tahlil orqali yangi fikrlar bildirish imkonini beradi. Tanqidiy fikrlash ta'lim jarayonining muhim qismi bo'lib, talabalar va o'qituvchilar o'z fikrlarini erkin bayon qilishlari lozim.

3. Ilm-fan va jamiyat rivojiga hissa qo'shish: akademik erkinlik jamiyatda ilm-fanning rivojlanishiga va jamiyat taraqqiyotiga sezilarli darajada hissa qo'shadi. Erkin ta'lim va tadqiqot orqali turli ijtimoiy, iqtisodiy va ekologiyaviy muammolarga yechim topilishi mumkin.

4. Fikrlar va ta'lim plyuralizmini qo'llab-quvvatlash: akademik erkinlik orqali ta'lim jarayonida turli xil yondashuvlar va fikrlar muhokama qilinadi. Bu yopiq fikrlashga qarshi turish va ta'lim jarayonini mukammallashtirishga imkon beradi.

5. Shaxsning mustaqilligi va tashabbuskorligi: akademik erkinlik talabalar va o'qituvchilarning shaxsiy mustaqilligi va tashabbuskorligini rivojlantiradi. Bunda shaxslar o'zlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlab, yangi tadqiqotlarga qadam qo'yishga tayyor bo'ladilar.

Umuman, akademik erkinlik nafaqat ta'lim va ilm-fan rivoji uchun, balki jamiyatning umumiy taraqqiyoti uchun ham muhimdir. Uning asosi erkin fikrlash, tanqidiy tahlil qilish va yangilik yaratishga bo'lgan imkoniyatlardan iborat. Akademik erkinliksiz ilmiy tadqiqotlar samarali bo'lmaydi va ta'lim tizimi ham to'liq rivojlanmaydi. Akademik erkinlik ilm-fan va uning rivoji uchun muhim tushuncha sifatida uning rivojlanishi bir qator omillarga bog'liq. Akademik erkinlikni rivojlantirishda ijtimoiy omillar o'quvchilar va o'qituvchilarning erkin fikrlash muhitini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Jamiyatning umumiy rivojlanishi, demokratiyaning qadriyatlari va fuqarolik jamiyati institutlarining mavjudligi bu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi.

1. Ijtimoiy-siyosiy muhit va akademik erkinlik. Akademik erkinlik jamiyatdagi demokratik tizimlar va fuqarolik huquqlariga bog'liq. Demokratik mamlakatlarda ta'lim va tadqiqotlar erkinligiga keng imkoniyatlar beriladi. Ijtimoiy-siyosiy muhit ilmiy tadqiqotlarning erkin yuritilishiga yoki cheklanishiga sabab bo'lishi mumkin. Masalan, jamiyatdagi siyosiy erkinlik va inson huquqlarining himoyasi akademik erkinlik uchun asosiy omillardan biri hisoblanadi. Siyosiy jihatdan barqaror jamiyatlar tadqiqotchilar va o'qituvchilarga o'z fikrlarini erkin bayon qilish imkonini beradi. Filip Altbaxning tadqiqotida ta'kidlanishicha, siyosiy erkinlik akademik muhitning rivojlanishi uchun katta ahamiyatga ega, chunki ilmiy tadqiqotlar va ta'lim muassasalarida erkinlikning cheklanishi fan va innovatsiyalarga to'sqinlik qiladi. [4; 70]

2. Oila va jamiyatning roli. Oilaviy qadriyatlar va jamoatchilik muhiti akademik erkinlikning shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. Oilaviy muhitda erkin fikrlash va o'qish-o'rganishga qo'yilgan cheklovlar o'qituvchilarning mustaqil fikrlashini zaiflashtirishi mumkin. Shuningdek, jamiyatdagi an'anaviy yoki urf-odatlariga asoslangan qarashlar yoshlar va o'qituvchilarning yangicha fikrlash qobiliyatini cheklab qo'yishi mumkin.

Simon Marginsonning tadqiqotiga ko'ra, jamoatchilik ta'lim tizimida turli ijtimoiy-iqtisodiy toifalardagi fuqarolarning ta'siri akademik erkinlikka sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Jamiyatning ta'limga bo'lgan munosabati va oilalardagi tarbiya jarayoni erkin ta'lim muhitining shakllanishiga yordam beradi. [6; 58]

3. Jamoatchilikning akademik erkinlikka ta'siri. Jamoatchilik ta'lim tizimiga qanday qarasa, akademik erkinlik ham shu asosda shakllanadi. Agar jamiyat bilimga va yangilikka intilishni qo'llab-quvvatlasa, o'qituvchilar va talabalar o'z tadqiqotlarini erkin olib borishlari mumkin. Jamiyatda ilm-fanga bo'lgan qiziqish va uning qadriyat sifatida e'tirof etilishi ta'lim muassasalarida akademik erkinlikning rivojlanishiga yordam beradi. B.Yo'ldoshevning tadqiqotida ta'kidlanganidek, jamiyatning ma'rifiy darajasi va uning fan-ta'limga bo'lgan munosabati akademik erkinlikning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Jamiyatda fan va ta'limning qadrlanishi oliy o'quv yurtlarida erkinlik muhitini yaratishga turtki beradi. [2; 47]

4. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati. Akademik erkinlikni qo'llab-quvvatlash jamiyatning yordam va ishonchini talab qiladi. Oliy ta'lim muassasalarida erkin muhit yaratish uchun ijtimoiy qo'llab-quvvatlash zarur. Jamiyatda ta'lim sohasiga sarmoya kiritish, ta'limni rivojlantirish bo'yicha dasturlarni qo'llab-quvvatlash va ta'lim tizimiga erkinlik berish bilan akademik erkinlik mustahkamlanadi.

Akademik erkinlikni rivojlantirish jamiyatdagi ijtimoiy omillarga bog'liq bo'lib, bu omillar orasida siyosiy muhit, oilaviy qadriyatlar, jamoatchilikning ta'limga bo'lgan munosabati va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash muhim o'rin tutadi. Jamiyatdagi ijtimoiy omillar akademik erkinlikning shakllanishiga ijobiy yoki salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, shuning uchun ta'lim va fanga bo'lgan ijtimoiy munosabatni yaxshilashga intilish muhim ahamiyatga ega. Akademik erkinlikni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlashning asosiy yo'llaridan biri – uslubiy yondashuvlarni to'g'ri tanlashdir. Bo'lajak o'qituvchilar va talabalarning mustaqil fikrlashini, tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish uchun samarali metod va yondashuvlardan foydalanish muhimdir. Bizningcha, akademik erkinlikni qo'llab-quvvatlash uchun qo'llaniladigan asosiy uslubiy yondashuvlar quyidagilardan iborat.

1. Tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi yondashuvlar. Akademik erkinlikning asosiy omili – tanqidiy fikrlash qobiliyatidir. O‘qituvchi va talabalarning har qanday ma’lumotni, g‘oyani tanqidiy tahlil qilishlari, mustaqil qaror qabul qilishlari muhimdir. Buni rivojlantirish uchun quyidagi uslubiy yondashuvlardan foydalanish mumkin:

- Tanqidiy tahlil va muloqot asosida o‘qitish: O‘quvchilar va talabalar ma’lumotlarni o‘rganish jarayonida ularni tanqidiy tahlil qilishni o‘rganadilar. O‘qituvchi ularni turli fikrlarni bahslashtirish va o‘z nuqtayi nazarlarini himoya qilishga chaqiradi.

- Debatlar va munozaralar: Debatlar o‘tkazish orqali talabalar erkin fikrlashga o‘rganadilar va har bir mavzuda turli nuqtayi nazarlarni tahlil qilishlari mumkin.

2. Interaktiv ta’lim metodlari. Akademik erkinlikni qo‘llab-quvvatlashda interaktiv ta’lim metodlari katta ahamiyatga ega. Bu yondashuvlar talabalarni faol ishtirok etishga chaqiradi va ularning mustaqil fikrlashini rag‘batlantiradi. Quyidagi interaktiv metodlar akademik erkinlikni rivojlantirishga yordam beradi:

- Keys stadi (keysleri tahlil qilish): Keysli yondashuv o‘quvchilarga voqea yoki holatni chuqur o‘rganish va unga tanqidiy yondashuvni qo‘llash imkonini beradi. Ular mustaqil ravishda qarorlar qabul qilishlari va o‘zlarining fikrlarini asoslab berishlari kerak.

- Guruhli muhokamalar: Guruhlarda ishlash orqali talabalar erkin fikrlash va muloqot qilishni o‘rganadilar. Har bir ishtirokchi o‘z qarashlarini ifoda qiladi va boshqalarning fikrlarini baholaydi.

3. Mustaqil tadqiqot va ijodiy yondashuvlar. Akademik erkinlik uchun mustaqil izlanishlar va tadqiqotlar olib borish katta ahamiyatga ega. Talabalarga mustaqil tadqiqotlar o‘tkazish va yangicha g‘oyalar yaratish uchun qulay sharoit yaratish kerak.

- Ijodiy yondashuvlar: Ijodiy va innovatsion yondashuvlar talabalarni erkin fikrlashga, yangi g‘oyalar yaratishga rag‘batlantiradi. Masalan, talabalarga ijtimoiy muammolarni hal qilish bo‘yicha loyihalar ishlab chiqish topshiriqlari berilsa, ular o‘z ijodkorliklarini qo‘llash orqali akademik erkinlikni rivojlantiradilar.

- Mustaqil tadqiqot loyihalari: Talabalarga o‘z mustaqil tadqiqotlarini o‘tkazish imkoniyatini berish ularni erkinlik va mas’uliyatga o‘rgatadi. Bu yerda talabalar o‘zlari qiziqqan mavzu bo‘yicha mustaqil izlanish olib borishlari mumkin.

4. Multidissiplinar yondashuvlar. Akademik erkinlikni rivojlantirishda multidissiplinar yondashuvlar ham katta ahamiyatga ega. Bu yondashuvlar turli fanlar o‘rtasidagi integratsiyani ta’minlaydi va talabalarga keng ko‘lamli bilimlar berishga yordam beradi.

- Fanlararo yondashuvlar: Akademik erkinlikni rivojlantirish uchun turli fanlarning kesishuvidagi mavzularni o‘rganish muhimdir. Bu talabalarning ma’lumotlarni kengroq ko‘lamda tahlil qilishlariga yordam beradi va ularni turli yondashuvlar orqali fikr yuritishga majbur qiladi.

5. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish. Zamonaviy ta’limda texnologiyalardan foydalanish akademik erkinlikni qo‘llab-quvvatlashda muhim o‘rin tutadi. Texnologiyalar yordamida talabalar mustaqil o‘rganish va izlanishlar o‘tkazish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

- Onlayn platforma va resurslar: Talabalar turli onlayn manbalardan, masalan, ilmiy maqolalar, kitoblar va tadqiqot platformalaridan foydalanib, mustaqil o‘rganish imkoniga ega bo‘ladilar.

- Interaktiv dasturlar va simulyatsiyalar: Simulyatsiyalarni qo'llash yordamida talabalar murakkab mavzularni chuqurroq o'rganadilar va mustaqil ravishda qarorlar qabul qilishlari mumkin.

Akademik erkinlikni qo'llab-quvvatlash uchun turli uslubiy yondashuvlardan foydalanish kerak. Tanqidiy fikrlash, interaktiv ta'lim metodlari, mustaqil tadqiqotlar va multidissiplinar yondashuvlar akademik muhitda erkinlikni rivojlantirishning asosiy yo'llaridir. Texnologiyalardan samarali foydalanish ham talabalarning bilim olish jarayonidagi erkinliklarini oshiradi va ularni mustaqil izlanishga yo'naltiradi.

Akademik erkinlik va tarbiyaviy strategiyalar. Akademik erkinlikning rivojlanishi nafaqat ta'lim jarayonining erkin bo'lishi bilan bog'liq, balki talabalarning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir qiladi. Bu jarayonda samarali tarbiyaviy strategiyalar muhim o'rin tutadi. Tarbiyaviy yondashuvlar akademik erkinlikning amalda qaror topishi va mustahkamlanishini ta'minlovchi vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu bo'limda akademik erkinlikni rivojlantirishdagi muhim tarbiyaviy strategiyalar va ularning ahamiyati yoritiladi.

1. Shaxsiy mas'uliyat va mustaqil qaror qabul qilish. Akademik erkinlik doirasida talabalarga shaxsiy mas'uliyat va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirish muhimdir. Talabalarning o'z ta'lim jarayonini shaxsan boshqarishi, mustaqil ravishda tadqiqot va o'rganish jarayonidagi yo'nalishlarni tanlashi ularning shaxsiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Bunda tarbiyaviy strategiyalar quyidagi elementlarga asoslanishi mumkin:

- Shaxsiy qaror qabul qilish jarayonini rag'batlantirish: O'qituvchilar talabalarga o'quv jarayonidagi muhim masalalar bo'yicha mustaqil qaror qabul qilish imkonini berishlari kerak. Bu ularning shaxsiy rivojlanishi va o'z qoidalariga asoslangan qarorlar qabul qilishlariga yordam beradi.

- Mas'uliyatlilikni shakllantirish: Talabalarning akademik ishlar uchun mas'uliyat olishini qo'llab-quvvatlash talabalarning shaxsiy erkinliklarini mustahkamlashga yordam beradi. Buning uchun talabalarga o'z vaqtida topshiriqlarni bajarish, ularning natijalarini o'zi baholash kabi vazifalar berilsa, ular shaxsiy mas'uliyatlarini rivojlantirish imkoniga ega bo'ladilar.

2. Tartibli tanqidiy mulohaza va baholash. Akademik erkinlikning yana bir muhim jihati — bu tanqidiy mulohaza yuritish qobiliyatidir. Tanqidiy fikrlash o'quvchilarni bilimlarni chuqur tahlil qilishga va har qanday ma'lumotga tanqidiy munosabat bildirishga chaqirib, ularni o'z nuqtayi nazarlarini shakllantirishga yo'naltiradi.

Tartibli tanqidiy mulohaza strategiyalariga quyidagilar kiradi:

- Munozara va bahslar orqali tanqidiy mulohaza yuritish: Dars jarayonida munozaralar tashkil etish yoki talabalar o'rtasida baxslar uyushtirish tanqidiy mulohazalarni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Talabalar turli mavzular bo'yicha o'zaro fikr almashinuvini amalga oshiradi, bu esa ularning erkin mulohazalar yuritishlarini rag'batlantiradi.

- Tanqidiy tahlil mashg'ulotlari: Talabalarga turli xil maqolalar, tadqiqotlar va voqealarni tanqidiy tahlil qilish vazifalari topshirilsa, bu ularda mustaqil fikr yuritish va ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

3. Fikrlashning chegarasizligi va ijodkorlikni rag'batlantirish. Akademik erkinlik, ayniqsa, talabalarda ijodiy fikrlash va chegarasiz izlanish qila olish qobiliyatini

shakllantirishda muhimdir. Talabalarga yangicha yondashuvlar va g'oyalar bilan chiqish imkonini berish ularning erkin fikrlashlariga yo'l ochadi.

Bu jarayonda qo'llaniladigan strategiyalar

- Ijodiy loyihalar va mustaqil ish topshiriqlari: Talabalarga o'z fikrlarini bayon qilish va yangicha yondashuvlar yaratish uchun ijodiy loyihalar berish ularning mustaqil va chegarasiz fikr yuritish qobiliyatini rivojlantiradi. Mustaqil izlanish va g'oyalar yaratish orqali talabalar o'z shaxsiy fikrlarini shakllantiradilar. Mustaqil izlanishlar uchun imkoniyatlar yaratish: Talabalarga fanlararo tadqiqotlar o'tkazish va yangicha metodlarni qo'llash imkonini berish ularni chegarasiz izlanish va erkinlik bilan ta'minlaydi. Bu akademik erkinlikning muhim tarkibiy qismidir.

4. Oliy ta'limda o'zini-o'zi baholash. Talabalarga o'quv jarayonida o'z ishini baholash imkoniyati berish akademik erkinlikni qo'llab-quvvatlaydi. O'zini-o'zi baholash orqali talabalar faoliyatlarini tanqidiy tahlil qiladilar va o'z bilim darajalarini rivojlantirish uchun mustaqil qarorlar qabul qiladilar.

Qo'llaniladigan strategiyalar

- O'z ishini baholash: Talabalarga mustaqil ravishda o'z ishlarini baholash imkoniyati berish ularda shaxsiy mas'uliyatni rivojlantiradi. Bu ularning ta'lim jarayonida erkin va mustaqil ishlashlariga yordam beradi.

- O'zini-o'zi monitoring qilish: Talabalarga o'z rivojlanishlari bo'yicha shaxsiy monitoring olib borish imkoniyatini berish akademik erkinlikni qo'llab-quvvatlaydi. Ular o'zlari bajargan ishlarni tahlil qilib, qaysi sohalarida kamchilik borligini mustaqil aniqlay oladilar.

5. Jamoaviy va hamkorlikda o'qitish. Akademik erkinlikni tarbiyaviy yondashuvlar bilan qo'llab-quvvatlashning yana bir yo'li – bu jamoaviy ish jarayonlarini rivojlantirishdir. Jamoada ishlash talabalarga o'z fikrlarini erkin bayon qilishga va boshqalarning nuqtayi nazarlarini tushunishga yordam beradi.

Quyidagilar qo'llaniladigan tarbiyaviy strategiyalar:

- Jamoada ishlash: Talabalar jamoada ishlash jarayonida o'z g'oyalarini himoya qilishlari va jamoa a'zolari bilan hamkorlik qilishlari mumkin. Bu ularni erkin muloqot va fikr yuritishga o'rgatadi.

- Kollaborativ ta'lim: O'qituvchilar talabalarni guruhlarda ishlashga yo'naltirish orqali ularning birgalikda muammolarni hal qilish va erkin muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantirishlari mumkin.

XULOSA

Akademik erkinlikni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun samarali tarbiyaviy strategiyalar tanqidiy fikrlash, mustaqillik, ijodkorlik va jamoaviy ish jarayonlarini rag'batlantirishga asoslangan. Talabalarga mustaqil qaror qabul qilish, ijodiy fikrlash va o'z ishlarini baholash imkoniyatlarini berish ularning akademik erkinliklarini mustahkamlaydi. Erkin ta'lim muhitida talabalar shaxsiy rivojlanishi va mas'uliyatni o'z zimmlariga olishlari ta'lim jarayonining muhim qismi hisoblanadi.

Akademik erkinlik ta'lim va tadqiqot sohasida erkin fikrlash, mustaqil izlanish va tanqidiy tahlil qilish uchun muhit yaratishni nazarda tutadi. Ushbu tadqiqotda akademik erkinlikni qo'llab-quvvatlashda muhim bo'lgan tarbiyaviy strategiyalar, shu jumladan, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, shaxsiy mas'uliyatni shakllantirish, ijodiy yondashuvlarni qo'llash va mustaqil qaror qabul qilishni rag'batlantirish kabi omillar va

ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar hamda fanlararo hamkorlikni joriy qilish, shuningdek, talabalarning mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan tavsiyalar berildi. Akademik erkinlik nafaqat ta'lim sifatiga, balki jamiyatdagi innovatsiyalar va taraqqiyotga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, uni rivojlantirish ta'lim tizimidagi barcha ishtirokchilar uchun muhim vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abduqodirov A. O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda akademik erkinlikning ahamiyati // Pedagogika ilmiy tadqiqotlari. 2021 yil, 2-son. –B.23-29.
2. Yo'ldoshev B. Akademik erkinlik va ta'lim muassasalarida mustaqillikni ta'minlash // Oliy ta'lim islohotlari. 2020 yil, 4-son. –B41-48.
3. Jalolov K. Akademik erkinlik va innovatsion ta'lim jarayonlari // Fan, ta'lim va innovatsiya. 2019 yil, 3-son. –B. 15-23.
4. Philip G. Altbach. Academic Freedom: International Realities and Challenges // Higher Education. Volume 2. Issue 3. 2001. –R.65-71.
5. Theodore Eisenberg. Academic Freedom in the United States // Journal of Legal Education. Volume 9. Issue 9. 1987. –P.125-134.
6. Simon Marginson. The Changing Nature of Academic Freedom in a Globalized World // Studies in Higher Education. Volume 7. 2014. –P.54-67.